

POST I GOZBA

ANITA DESAI

Preveo
Nikola Pajvančić
■ Laguna ■

Naslov originala

Anita Desai
FASTING, FEASTING

Copyright © 1999 by Anita Desai
Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

Onima čije sam priče ispričala.

PRVI DEO

Jedan

Na verandi što gleda na vrt, prilaz i kapiju, sede zajedno na škripavoj sofi-ljuljaški koja visi sa gvođenog rama i klate nogama tako da im papuče vise sa stopala. Ispred njih, nizak okrugao sto pokriva izbleđelo platno s cvetnim vezom u sredini. Iza njih, ventilator na postolju duva im topao vazduh u potiljak.

Asure od bambusa koje vise sa lukova na verandi, da ih štite od sunca i prašine, sada su smotane. Na njima sede golubovi, nežno razgovaraju, ključaju krpelje, lepeću krilima. Golubiji izmet istakao je kamene pločice naokolo, a perje pospano lebdi kroz vazduh.

Roditelji sede, ritmički se ljuljaju, napred-nazad. Mogli bi da spavaju, da dremaju – oči su im skoro sklopljene – ali ponekad progovaraju.

„Danas za užinu imamo prženice. Hoće li to biti dovoljno? Ili si i za nešto slatko?“

„Da, da, da – mora biti slatkiša – mora biti i slatkiša. Reci kuvaru. Reci mu odmah.“

„Uma! Uma!“

„Uma mora da poruči kuvaru...“

„Hej, Uma!“

Uma dolazi na vrata i onda se, uzrujana, zaustavlja. „Zašto vičete?“

„Poruči kuvaru...“

„Ali rekli ste mi da spremim paket, da bude gotov kada sin sudije Data dođe po njega. Evo sad ga baš vezujem.“

„Da, da, da, završi paket – mora biti spreman, mora biti spreman kada dođe sin sudije Data. Šta ono šaljemo Arunu? Šta mu šaljemo?“

„Čaj. Šal...“

„Šal? Šal?“

„Da, šal koji je mama kupila...“

„Mama kupila? Mama kupila?“

Uma nestrpljivo izvija ramenima. „Onaj smeđi šal koji je mama kupila za Aruna u Kašmirskom butiku, tata.“

„Smeđi šal iz Kašmirskog butika?“

„Da, tata, da. Za slučaj da je Arunu hladno u Americi. Idem sada da ga spakujem, inače neće biti spreman kada sin sudije Data dođe po njega, pa ćemo morati da ga šaljemo poštom.“

„Poštom? Poštom? Ne, ne, ne. Mnogo je skupo, preskupo. Nema razloga, ako već sin sudije Data putuje za Ameriku. Spremi paket da ga ponese. Spremi ga, Uma.“

„Prvo idi i kaži kuvaru, Uma. Reci kuvaru da prženice nisu dovoljne. Tata hoće i slatkiše.“

„I slatkiše?“

„Da, mora biti i slatkiša. Onda dođi da ti izdiktiramo pismo. Za Aruna. Sin sudije Data može da ga ponese. Kada polazi za Ameriku?“

„Sada hoćete i pismo da pišem? Iako moram da pravim paket za Aruna?“

„O, o, o, paket za Aruna. Da, da, završi paket. Mora biti spreman. Spreman za sina sudije Data.“

Uma besno odlazi, seda kosa joj je raščupana, kratkovidne oči streljaju kroz naočari, mrmlja nešto sebi u bradu. Roditelji na ljuljašci, na trenutak uznemireni tom iznenadnom najezdom ideja – slatkiši, paket, pismo, slatkiši – vraćaju se svom sporom, ritmičkom ljuljanju. Gledaju u treperavu jaru popodneva kao da će se poslužavnik sa slatkišima, sa prženicama, stvoriti u njoj sam od sebe, i zalebdeti ka njima – da ih spase. Sve nestrpljivije, ljuljaju se i ljuljaju.

Mamaitata. Mamatata. Tatamama. Bilo je teško poverovati da su nekada postojali odvojeni, da su bili posebna bića a ne mamatata što se izgovara u jednom dahu. A ipak se mama rodila u jednoj trgovačkoj porodici u gradu Kanpuru i živela je u okrilju svoje brojne rodbine sve dok se sa šesnaest godina nije udala za tatu. Tata je u Patni, sin poreznika koji je imao samo jednu žarku želju, da mu sin stekne najbolje moguće obrazovanje, u međuvremenu osvajao školske nagrade, igrao tenis kao mladić, spremao pravosudni ispit i na kraju razvio uspešnu kancelariju. Toliko su deca saznala mahom iz starih fotografija, uramljenih diploma, potamnelih medalja i razgovora s rođacima koji su dolazili u goste. Mamatata su retko govorili o vremenu kada nisu bili jedno. Onih nekoliko zgoda o kojima su pričali odvojeno bile su veoma značajne zato što su bile retke, izuzetne.

Mama je govorila: „U moje vreme, devojkicama se nisu davali slatkiši, orasi, lepa hrana. Kada bi se nešto posebno donelo sa pijace, slatkiši ili orasi, sve se davalo dečacima. Ali naša porodica nije bila tako zadržta, pa bi nam majka i tetke ponekad nešto krišom tutnule.“ Nasmejala se, sećajući se toga – slatkiši, krišom.

Tata je govorio: „U mojoj mladosti, mi nismo imali struje. Kad smo hteli da učimo, slali su nas da s knjigama sedimo ispod ulične svetiljke. U ispitnom roku, krug studenata bi tako sedeo i naglas se preslišavao. Bilo je teško usredsrediti se na prava dok drugi recituju teoreme, molitve na sanskritu ili datume iz britanske istorije. Ali uspeali smo – svi smo položili ispite.“

Tata je govorio: „Najbolji student u mojoj generaciji učio je dan i noć, dan i noć. Otkrili smo kako uspeva toliko da uči. Za vreme ispitnog roka odsekao bi trepavice. Onda bi ga bocnule svaki put kada sklopi oči, pa bi se probudio da još uči.“

Tatine priče uglavnom su bile bolne. Mamine su se bavile hranom – uglavnom slatkišima – i porodicom. Ali priča je bilo malo i bile su kratke. To je moglo biti izazovno – toliko toga prećutanog, što je moglo da se izmašta – ali deca nisu posebno razmišljala o prošlosti zato što su mamata delovali sasvim zadovoljno samim sobom. Pošto su se stopili u jedno, stekli su toliko čvrstine, dostojanstva, autoriteta, i postali sasvim dovoljno dovoljno veliki; nisu im bile potrebne odvojene istorije i prošlosti da postanu još veći.

Ponekad se moglo nazreti kakvi su bili pre nego što su se pretvorili u sijamske blizance sa ljuljaške na verandi. Dešavalo se da se Uma zapanji, čak i posrami kada bi se to desilo – na primer, kada mama igra remi s prijateljicama, što je radila krišom, jer tata nije odobravao kockanje ni u kojem vidu. Kada je mama odlazila kod komšija na jutarnju partiju, nije zapravo dizala sari iznad kolena i preskakala živicu, ali se nekako činilo da baš to radi. Njeno držanje – zajedno s neobičnim ćaskanjem koje je pratilo igru – postajalo je koketno, devojačko. Obrazi bi joj se zaokruglili dok je trpala u usta lišće i orahe betela kojima su je nudili – još jedan porok koji tata nije odobravao – oči su joj vragolasto iskrile dok je zaba-

civala glavu i smejala se, naizgled uopšte ne misleći da li joj to dolikuje. Pritisnula bi karte na grudi i zavodnički treptala. Ako bi se Uma zadržala iza njenog ramena da pogleda ili ako bi Aruna prišla bliže da vidi zašto je tako oduševljena svojim kartama, ona bi mahnula na kćerke kao da su dve dosadne muve. „Idite. Idite da se igrate sa drugaricama.“

Onda bi se vratila na ručak, provukla se kroz prolaz u živici, kćerke bi je pratile i kada bi stigla na verandu, držanje bi postajalo ono staro, uzdržano i oprezno, strogo i umorno učtivo.

Kada se tata vratio s posla i pitao šta su radile čitavog jutra, ona se pograbila, uzdahnula, mahnula lepezom i rekla: „Bilo je ta-ko vruće, šta smo mogle da radimo? Ništa.“

Što se tate tiče, on nikada nije postajao manje nalik sebi, već samo više. Pošto bi pozvao šofera da ujutru dotera auto, ulazio bi u njega užurbano, kao da će i najmanje odugovlačenje izazvati nekakvu eksploziju. Ako bi se ikada ukazala potreba da odu po njega na posao, on bi sedeo za ogromnim stolom, kao satrap neke male oblasti, brisao vrat velikom maramicom, odsečno naređivao svom sekretaru, daktilografkinji i klijentima, a svaki pokret i izraz lica osnaživali su oklop njegovog autoriteta, sve dok ga potpuno ne obuhvati svojim mutno svetlucavim olovom.

Mama bi pažljivo spakovala njegovu opremu za tenis pa mu je poslala po kancelarijskom potrčku, koji je po nju došao na biciklu. Stavio bi torbu u korpu, pa otišao. Mama ga je, duboko u mislima, posmatrala kako skreće iza kapije, na drum.

Uma se pitala zamišlja li to ona tatu kako se presvlači u kancelariji, iza zelenog paravana od voštanog platna što stoji u uglu. Digla je prste do usta da potisne kikut.

Onda bi mama sela na ljuljašku na verandi, sama, da ga čeka, jednim okom posmatrajući devojčice kako se igraju na sparušenoj travi, kako prave baštu od oblutaka, lišća, grančica i latica nevena. Razdražljivo bi se umešala kada bi se preglasno posvađale.

Popodne je zgaslo u mutno predvečerje i automobil se napokon pojavio. Tata je iskočio iz auta i brzo se popeo na verandu, mašući reketom. Bio je obučen u beli pamučni šorc koji mu je mama poslala, a široke nogavice su mu landarale oko tankih nogu. Metalne kopče ostavile su tragove rđe na struku. Često je grdila pralju što donosi rublje s tragovima rđe. Grdila ju je i zato što lomi krupnu belu dugmad koju je morala da menja, s naočarima na nosu, usana tankih od usredsređenosti. Tata je na sebi imao i belu košulju kratkih rukava s plavim ili zelenim obrubom. Sijao je od truda, uspeha i znoja. „Pobedio sam Šankara šest-četiri, šest-dva“, objavio je dok je prolazio kraj njih na putu za garderobu, a pamučne čarape su mu se, iscrpene, srozale oko članaka. Čuli su ga kako baca reket uz zadovoljno stenjanje.

Na verandi niko nije progovarao. Mama je sedela kao da je ošamućena njegovim uspehom, njegovom veštinom. A onda su čuli zveket kofe, pljuskanje vode. Potočić sapunjave vode pojavio se u slivniku pored kuće i probio pored suvog lišća i prašine da završi u mutnoj barici ispod žbunja bosiljka i jasmina. Devojčice su zurile.

Mama se trgla i viknula: „Uma! Uma! Reci kuvaru da donese tati limunadu!“

Uma je potrčala.

Bilo je i zvaničnih večernjih izlazaka, naravno – tatina karijera je to često zahtevala – a ponekad su vodili i decu sa sobom. Tih večeri tata je dopuštao sebi malo viskija s vodom. Kada bi

se to desilo, započinjao je sa, za njih prilično strašnim, pokušajima da bude veseo. Njegove šale uvek su bile usmerene protiv nekoga i prilično otrovne pod koprenom srdačnog raspoloženja prikladnog za zvaničnu večeru ili prijem u klubu. Pošto bi svojim napadom naterao nekog mladog sudiju da se nelagodno meškolji, ili podsetio nekog starog tužioca na neki događaj koji je najbolje bilo zaboraviti, i kao odgovor dobio samo kiselo izvijanje usana, sam bi se od srca nasmejao. Uspeh njegove šale merio se količinom neprijatnosti koju su osećali drugi. Tako se on takmičio, i zabacivao je glavu i pobednički se smejao, i činilo se da narasta (iako je inače bio sitnog stasa). Neko bi mogao greškom da pomisli kako je tata lepo raspoložen. Ali njegovi najbliži nisu se zavaravali: znali su da je zapravo uzdrman, potresen svime što je doživljavao kao mogući izazov svom ugledu. Laknulo bi im kada se vrati svom uobičajenom, ćutljivom raspoloženju, neugroženog i neokrnljenog autoriteta.

Čovek bi lako pomislio da je tata za svoju ulogu odabrao večito mrštenje, mama večito prekorevanje. Pošto svaka odrasla osoba mora da igra neku ulogu, a njihovi roditelji su se odlučili baš za te, deca taj izbor nisu dovodila u pitanje. Ili bar nisu dok su bila deca.